

Maini skatu uz mainīgo pasauli!

Ilze Saleniece, projekta „Skolas kā satelīti attīstības izglītībā” vadītāja

Mainīšanās un mainība ir viens no mūsdienu cilvēka un mūsdienu pasaules aktuālākajiem raksturlielumiem. Domājot un runājot par mūsu šodienu un rītdienu, viens no visvairāk lietotajiem jēdzieniem ir „pārmaiņas”. Visiem pierastie un nodeldētie izteicieni „kad mēs augām tā nebija”, „baudi mirkli” un rainiskais „pastāvēs, kas pārmainīsies” ir tikai pāris sīkas liecības, kas ļauj fiksēt mūsu pārliecību, ka pasaule atrodas pastāvīgā mainībā un pastāvīgā nepastāvībā. Neskatoties uz to, ka tā ir bijis vienmēr, pēdējo laiku vēsturi raksturo daudz ātrākas un dinamiskākas pārmaiņas. Ja mēs iedomājamies, kas ir noticis pēdējo 10 vai 100 gadu laikā un salīdzinām to ar citiem 10 vai 100 gadiem, tad jāatzīst, ka nesenās desmitgades ir daudz blīvākas ar notikumiem, atklājumiem, dažāda veida izaugsmēm un neveiksmēm. Varbūt tāpēc pārmaiņas ir vieglāk pamanāmas - tās ir ik uz soļa un acīmredzamas.

Pārmaiņu neredzamais un nenotveramais akumulators ir fenomēns, ko mēs dēvējam par globalizāciju. 1999.gadā ANO (Apvienoto Nāciju Organizācija) Attīstības programmas ietvaros jēdziens „globalizācija” tika skaidrota kā arvien pieaugoša atkarība un mijiedarbība starp pasaules cilvēkiem, radot situāciju, kad cilvēki visur pasaulē kļūst arvien vairāk savstarpēji saistīti un viņus ietekmē notikumi, kas norisinās pat attālākajos pasaules nostūros. Globalizācija tiek arī saistīta arī ar informācijas un komunikāciju tehnoloģiju un plašsaziņas līdzekļu arvien pieaugošo lomu un ietekmi, migrācijas un ceļošanas iespējām, brīvo tirgu, kapitālisma un patēriņa idejām, vides aizsardzību un klimata izmaiņām. Globalizācija mums sagādā gan jaunas iespējas, gan jaunas bailes un nedrošību. Turklāt nozīme ir arī tam, kas ir šie „mēs”, jo globalizācija atšķirīgi ietekmē dažādas pasaules valstis un sociālos slāņus. Diemžēl globalizācijas negatīvie aspekti daudz vairāk ietekmē mazāk attīstītos, nabadzīgos reģionus, savukārt no globalizācijas pozitīvās ietekmes visvairāk gūst attīstītākie, bagātākie pasaules reģioni.

Domājot gan par globalizācijas ietekmēm, gan par straujo pārmaiņu tempu, varam secināt, ka dzīvojam citā pasaulē ar citiem iedzīvotājiem. Tas ienes arī pārmaiņas mūsu statusā. Iespējams, ka ne tikai pārgalvīgi ceļotāji, bet mēs visi varam dēvēt sevi par pasaules pilsoņiem, atklājot šīs pilsonības papildu dimensiju – jaunas tiesības un iespējas, kā arī atbildības un pienākumus.

Jau šodien mēs visi esam cieši saistīti ar globālo, gan pērkot Ķīnā ražotu apģērbu, gan klausoties pasaules mūziku, gan gatavojot vakariņas, gan komunicējot ar aizokeāna sadarbības partneriem.

Globālais konteksts, globālā dzīves telpa iezīmē jaunas nepieciešamības. Lai spētu atpazīt, izprast, reaģēt un arī ietekmēt notiekošo, mums nepieciešamas jauna veida kompetences – jaunas zināšanas, prasmes un attieksmes. Tās ir kompetences, kas ļauj mums nepazust šajā sarežģītajā pasaulē. Eiropas Komisijas 2009.gada ziņojumā „Pamatkompetences, kas nepieciešamas mainīgajā pasaulē” norādīts, ka papildus valodu, matemātikas un zinātnes, sociālo jautājumu, uzņēmējdarbības, tehnoloģiju apguvei uzmanība jāpievērš arī zināšanām un prasmēm par to, kā mācīties un strādāt ar informāciju, kā sadzīvot ar citām kultūrām, kā risināt problēmas, izvērtēt riskus, pieņemt lēmumus un uzņemties iniciatīvu; kā arī jādomā par kritiskās un radošās domāšanas un emociju vadīšanas kompetencēm.

Globalizācijas ietekmē mainās arī šo kompetenču pielietošanas iespējas, proti, nākotnē daudzi no mums būs atbildīgi par lēmumiem, kas ietekmēs ne tikai Latviju, bet arī Eiropu un pārējos pasaules reģionus. Kļūstot arvien atkarīgākiem un savstarpēji ciešāk saistītiem, mūs arvien tiešāk skars tas, kas notiek Ķīnā vai kādi lēmumi tiek pieņemti Āfrikas valstu savienības tikšanās.

Līdzās individuālām spējām orientēties un rīkoties mūsdienu mainīgajā un sarežģītajā pasaulē, izveicīgi izmantot situāciju un būt veiksmīniekam, būtiski ir arī domāt par solidaritātes, taisnīguma un sadarbības principiem, jo pasaule kļūst ne tikai sarežģītāka, bet arī

nevienlīdzīgāka. Tikai pāris tūkstoši kilometru šķir augsti attīstītas tehnoloģijas un zinātnes sasniegumus no analfabētisma, pārpatēriņu no nabadzības un garantētu sociālo drošību no pamatotām bailēm par savu un ģimenes veselību.

Šos jautājumus par jauna veida zināšanām, prasmēm un vērtībām, kas nepieciešamas mainīgajā pasaulē, risina globālā jeb attīstības izglītība. Globālā jeb attīstības izglītība ir aktīvs mācīšanās process, kas ļauj cilvēkiem attīstīt savu izpratni par starptautiskām attīstības prioritātēm un ilgtspējīgas attīstības principiem, izzināt globālo problēmu izraisītājus un ietekmes, kā arī veicina personisku iesaisti un informētu lēmumu pieņemšanu.

Globālā izglītība mudina cilvēkus mainīt skatu punktu. Tā mudina skatīties daudz plašāk un saredzēt lokālā vietu globālajā kopsakarību kartē. Globālā izglītība mudina cilvēkus kļūt atbildīgākiem – tādiem, kas vēlas un var vadīt nemitīgās pārmaiņas un ierobežot to negatīvās sekas. Globālā izglītība arī mudina kļūt jūtīgākiem un mainīt skatu uz sevi, nereti konkurences vietā izvēloties sadarbību.